

mgr Marieta Czekałowska

**Streszczenie rozprawy doktorskiej pt.:
„Zagadnienia ochrony środowiska na podstawie Konstytucji
Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku”**

Przedmiotem niniejszej pracy jest dokonanie analizy i oceny konstytucyjnych zagadnień związanych z ochroną środowiska. W nurcie rozważań znajduje się więc próba udzielenia odpowiedzi na pytanie o treść i „zawartość” aksjologiczną oraz rangę prakseologiczną przepisów konstytucyjnych dotyczących ochrony środowiska. Istotne znaczenie ma w tym zakresie ukazanie również potencjalnych kolizji między podmiotami korzystającymi ze środowiska a właścicielami czy przedsiębiorcami, co ma szczególną doniosłość w rozstrzyganiu na tym tle sporów w wymiarze wertykalnym oraz horyzontalnym.

W niniejszej pracy podejmuję zagadnienia dotychczas nierostrzygnięte w polskim porządku prawnym, jak i poddaję osądowi aktualne stanowiska dominujące w doktrynie i orzecznictwie. Obecnie brak jest kompleksowych opracowań dotyczących przedmiotowych zagadnień. Ze względu na nieslabiące zainteresowanie podejmowaną tematyką wśród przedstawicieli doktryny i praktyki prawniczej oraz doniosłość omawianej problematyki, wybór tematu pracy uważam za uzasadniony. Dla celów badawczych posłużono się metodą dogmatycznoprawną, prawnoporównawczą oraz historyczną.

Niniejsza praca składa się z wprowadzenia, pięciu rozdziałów i wniosków końcowych.

Rozważania odnoszące się do poruszanej problematyki rozpoczynam od pojmowania pojęcia „środowisko”. W pierwszym rozdziale odnoszę się do poglądów filozofów i prawników (między innymi: Charles Taylor, Ronald Dworkin, Herbert L. Hart, Leon Petrażycki, Roman Ingarden, Józef Tischner, Leszek Kołakowski, Jan Woleński, Zygmunt Ziembicki, Maciej Zieliński, Piotr Winczorek, Mirosław Granat) traktujących o wartości, co ma szczególną doniosłość w ujęciu „środowiska” wśród wartości konstytucyjnych. Dostrzeżono w tym kontekście ewoluowanie sposobu interpretacji pojęcia „środowisko” spowodowane w szczególności prawnijszym rozumieniem Konstytucji RP. Odniesiono się również do innych konstytucji państw europejskich zawierających unormowania z zakresu środowiska i jego ochrony, między innymi Hiszpanii, Grecji, Włoch, Szwajcarii, Francji, Litwy, Słowacji.

Drugi rozdział został poświęcony problematyce ochrony środowiska w projektach Konstytucji RP, jak i debacie nad jej regulacjami w trakcie prac KK ZN (lata 1993-1997). W treści rozdziału przeanalizowano projekty konstytucji (przedstawione przez parlamentarzystów, stanowiące projekty obywatelskie oraz przygotowane z inicjatywy ówczesnego Prezydenta RP - Lecha Wałęsy). Większość ze sformułowanych w nich regulacji prawnych zostało ujętych w trakcie debaty KK ZN. Zauważalne jest rozproszenie omawianych regulacji w całym tekście Konstytucji RP bez uzasadnionego przemyślenia co do ich redakcyjnego usystematyzowania. Należy wskazać, iż zostały one umiejscowione wśród praw, wolności oraz obowiązków. Zatem nie zastosowano tu logicznej i spójnej myśli porządkującej w kwestii ustalenia natury prawnej norm wyinterpretowanych z omawianych przepisów i ich ujęcia w samym tekście Konstytucji RP. Tytułem przykładu można wskazać na charakter postanowień konstytucyjnych, formułowanych w trakcie prac KK ZN jako normy programowe (zadaniowe).

W trzecim rozdziale podjęto się próby wyinterpretowania norm z przepisów konstytucyjnych odnoszących się do ochrony środowiska oraz wskazano przykłady ukazujące ich „odtwarzanie” w doktrynie prawa konstytucyjnego i prawa ochrony środowiska, a także w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, sądów administracyjnych, Sądu Najwyższego. W tym rozdziale zwięźle odniesiono się również do dyskusji toczonej w ramach KK ZN nad poszczególnymi przepisami z zakresu ochrony środowiska.

W czwartym rozdziale podejmowana jest analiza teoretycznoprawna z elementami odniesień do praktyki dotycząca nakazu ochrony środowiska jako podstawy do rekonstrukcji koncepcji praw podmiotowych w ujęciu wertykalnym. Podjęto się próby ich formułowania także w ujęciu horyzontalnym. Wniosek wypływający z przedstawionych rozważań odnosi się w istocie do stwierdzenia o braku zasadności podejścia zakładającego, iż jeśli mówimy, że komuś przysługuje prawo, to pozbawiamy go przymiotu korzystania z określonej wolności. Nie każdy podmiot jest uprawniony do złożenia skargi z tytułu ochrony środowiska, jeśli nie jest stroną postępowania bądź nie legitymuje się interesem prawnym. Kontynuując poruszone w tym rozdziale wątki należy również potwierdzić, iż w doktrynie prawa konstytucyjnego wyraźnie zarysowany jest pogląd o wertykalnym wymiarze norm konstytucyjnych statujących prawa i wolności. Podjęta polemika dotycząca horyzontalnych praw (pośrednich) wynika z uznania, iż podmioty prawa prywatnego częściej naruszają czyjeś prawa konstytucyjne, aniżeli czynią to organy władzy publicznej. Konstytucja RP wprost nie odnosi się do tego zagadnienia. Zasady ponoszenia w tym zakresie odpowiedzialności

wyznaczono przez komplementarne stosowanie art. 86 Konstytucji RP oraz właściwej ustawowej regulacji.

W piątym rozdziale podjęto refleksję na temat konstytucyjnego prawa do informacji o stanie i ochronie środowiska i jego korelacji z konstytucyjnym prawem do informacji publicznej. Przedstawiono w nim „różnorodność” trybów uzyskiwania informacji o środowisku i jego ochronie, z którym szczególnie skorelowana jest szeroko pojęta jawnosć. Owa jawnosć obejmuje między innymi wgląd do dokumentacji, udział społeczeństwa w planowanych przedsięwzięciach, jak również przejawia się w chęci posiadania wiedzy o występujących przekroczeniach wartości dopuszczalnych. Na potrzeby czynionych rozważań wymaga wyznaczenia również zakres informacji o środowisku. W mojej ocenie, w obecnym stanie prawnym regulacje dotyczące udostępniania informacji o środowisku są nadmiernie rozbudowane legislacyjnie, co nie znajduje racjonalnego uzasadnienia. Obecnie procedura uzyskania informacji o środowisku tworzy niejako dodatkowo tryb postępowania administracyjnego.

Pracę wieńczą wnioski końcowe, w których wyeksponowano najważniejsze punkty odniesienia wynikające z tez i pytań ujętych we wprowadzeniu.

Praca uwzględnia stan prawy na 31 stycznia 2019 r.

Marek Ciechociński

Summary of the Doctoral (Phd) Dissertation entitled:

„The issues of environmental protection regulations based on The Constitution of the Republic of Poland of April 2nd 1997”.

The subject matter of this thesis is an analysis and assessment of constitutional provisions concerning environmental protection. Included in the considerations therefore is an attempt to inquire about the subject matter, the axiological “contents”, and the praxeological status of the constitutional provisions under consideration. Of equal importance in this regard is also an outline of potential collisions among entities utilizing the environment and owners or entrepreneurs, which bears a particular significance for resolution of disputes both in the vertical and horizontal plane.

In this thesis I undertake to discuss matters that so far have not been settled in the Polish legal order, as well as submit for review the current positions that dominate in the legal doctrine and judicature. Until now no comprehensive analysis of the matters under consideration has been ever carried out. In the view of the unflagging interest in the subject matter among legal scholars and legal practitioners, as well as the importance of the considerations under discussion, I believe that the choice of topic of the thesis if justified. For research purposes the following methodologies have been used: legal-dogmatic, comparative legal research and historic.

This thesis is comprised of an introduction, five chapters, and final conclusions.

The starting point of the considerations concerning the subject matter of the thesis is the very notion of „the environment”. The first chapter constitutes a reference to beliefs held by philosophers and lawyers e.g. (Charles Taylor, Ronald Dworkin, Herbert L. Hart, Leon Petrażycki, Roman Ingarden, Józef Tischner, Leszek Kołakowski, Jan Woleński, Zygmunt Ziembinski, Maciej Zieliński, Piotr Winczorek, Mirosław Granat) considering the value, which holds a particular significance for placing “the environment” among constitutional values. As it has been pointed out, the way in which the notion of “the environment” is interpreted has been evolving within this context especially in the light of pro-European understanding of the Constitution of The Republic of Poland. It relates also to the other's constitutions of the European countries contain environmental regulations and its protection (including Spain, Greece, Italy, Switzerland, France, Lithuania, Slovakia).

The second chapter is devoted to the matters concerning environmental protection in draft constitutions, as well as in debates over constitutional provisions during the sessions of The Constitutional Commission of The National Assembly (1993-1997). The chapter includes an analysis of draft constitutions (presented by Members of Parliament, initiated by citizens, and drafted on the initiative of the President of The Republic of Poland at the time – Lech Wałęsa). The majority of presented legal provisions were discussed during the debate. As it may be noticed, the provisions under discussion are scattered all through the Constitution of The Republic of Poland without any consideration of any justified editorial arrangement. It should be noted that environmental protection provisions were placed among rights, liberties, and obligations. Therefore, they have not been arranged according to any logical and coherent organizing thought as regards the establishment of the legal nature of norms interpreted out of the provisions under consideration and their inclusion in the Constitution of The Republic of Poland. An example may be provided by the nature of their constitutional stipulations formulated during sessions as programmatic (task-related) norms.

The third chapter attempts having a try concerning the legal rules of constitutional provisions referring to environmental protection along with examples of how constitutional norms are implemented in legal statutes within this area: in constitutional and environmental protection doctrine's, the Polish Constitutional Tribunal, administrative courts and Supreme Court judicature's. In this chapter, I rise briefly to debate over particular regulations of The Constitutional Commission of the National Assembly.

The fourth chapter undertakes a legal theory analysis preceded by practical background notes of the environmental protection order as the basis for reconstruction of the concept of subjective rights in vertical dimension. It takes their attempts also in horizontal aspect. The conclusion of the presented considerations relates in essence to an unambiguous determination of the lack of validity of the assumption that being entitled to a right means being deprived of the right to exercise a liberty. Not even every unit is entitled to lodge complaints against breaches of environmental protection, if he has not a legal right or legitimate background. Continuing the discussion in the chapter, it should be also confirmed that the constitutional law doctrine includes a clearly outline perception of the vertical dimension of constitutional norms providing for rights and liberties. The undertaken polemic concerning horizontal (indirect) rights results from the recognition that private legal entities infringe upon constitutional rights more frequently than public authorities. The Constitution of The Republic of Poland makes no direct reference to this issue. The principles of liability

within this scope have been set out by complementary application of Article 86 of the Constitution of The Republic of Poland and proper statutory regulation.

The fifth chapter includes a reflection on the constitutional right to information about the condition and protection of the environment and its correlation to the constitutional right to public information. Among conclusions in this chapter a particular emphasis should be placed on the “diversity” of modes of information about the environment and environmental protection, which is especially correlated to the broad notion of transparency. Transparency entails access to documentation, participation of the society in planned initiatives, as well as is manifested in the willingness to obtain knowledge of exceeded threshold limit values. In my opinion, under the current law, the legislative scope of this institution is excessive. It is my belief that the current state of affairs lacks any rational justification whatsoever, as the current procedure for obtaining information about the environment in a way gives rise to an additional administrative procedure.

The thesis closes with final conclusions, which highlight the most significant points of reference resulting from the completed analysis and questions including in introduction.

The thesis reflects the state of law as at January 31st, 2019.

Marieta Ciechocinska